

NIEUWSBRIEF 22 IVN Haaksbergen

December 2023

Van het dagelijks bestuur:

Feest.....

Het komt zeker niet vaak voor dat een IVN afdeling zoals Haaksbergen zo goed bedeed wordt in de prijzen. Eigenlijk een zeldzaamheid maar dit jaar op maandag 4 december, kregen de vrijwilligers van het "het Grintenbos" de " Groene" groeps prijs voor hun jarenlange inzet t.a.v. natuureducatie voor basisscholen.

De individuele prijs ging naar Maria Wielens, onze algemeen coördinator van de plaatselijke IVN afdeling Haaksbergen. Zij kreeg haar prijs voor haar jarenlange inzet voor de IVN Haaksbergen en voor haar niet aflatende enthousiasme om mensen te inspireren voor deelname aan IVN projecten.

De Haaksbergse IVN afdeling is met deze prijzen uiteraard zeer tevreden. De afdeling zit, zoals zoveel IVN afdelingen, in een overgangstijd. Oude leden die jarenlang het voortouw namen zijn te oud geworden om nog actief bezig te zijn en nieuwe leden

dienen zich niet zomaar aan.

De IVN Haaksbergen heeft echter gekozen om in te zetten op scholing.

Samen met de IVN Enschede zijn er de laatste jaren een tweetal opleidingen gerealiseerd: de Landschapsgidsen opleiding en in het verlengde daarvan de Natuurgidsenopleiding. Het leverde beide afdelingen de nodige bekwame en enthousiaste natuurgidsen op. Niet iedere natuurgids voelt zich echter geroepen om als natuurgids ingezet te worden bij excursies van de IVN afdeling. In Haaksbergen heeft dit geleid tot nieuwe werkgroepen zoals "wildplukgroep", "nektarindexgroep" en "zwerfvuulgroep". De IVN heeft ook aan de basis gestaan van de nieuwe "belevingstuin" die afgelopen jaar is gerealiseerd. Het komende jaar wil de afdeling Haaksbergen graag toewerken naar het lanceren van een nieuwe werkgroep: "vogels".

IVN afdelingen zijn van oudsher actief binnen educatie. Zo is bijv. de "Grintenbos" werkgroep" ook ontstaan uit een samenwerking met Natuurmonumenten.

In de loop van de 20 jaar dat deze groep bestaat, zijn de begeleidingstaken overgenomen door Natuurmonumenten. De begeleiding vanuit deze organisatie geeft de Grintenbos werkgroep meer professionele ondersteuning.

Jan overbeek overhandigt een bloemetje

De voorzitter van de Haaksbergse IVN afdeling Maria Wielens, heeft zich samen met haar medebestuurleden Jan Overbeek en Remco Polhuis (mede voorzitter) zich de afgelopen jaren sterk gemaakt voor nieuwe initiatieven die hebben gezorgd voor nieuwe werkgroepen en nieuwe leden.

Het bestuur van de IVN Haaksbergen kijkt zeker met vertrouwen naar de toekomst. Er is een grote groep mensen die het belang van natuur inzien en willen meehelpen om wat er nog is in stand te houden.

Nieuws van FLORON ...

De 10e Eindejaars Plantenjacht is geopend!

Voor de tiende maal organiseert FLORON midden in de winter de Eindejaars Plantenjacht. Ga jij dit jubileumjaar met ons mee op zoek?

Tot en met woensdag 3 januari kun je overal in Nederland op zoek naar bloeiende planten. De 'buit' van deze Eindejaars Plantenjacht is heel simpel, maar erg belangrijk: je helpt ons om inzicht te krijgen in welke plantensoorten bloeiend het winterweer trotseren.

Je kunt alleen op plantenjacht, maar ook gezellig aansluiten bij één van de dertig georganiseerde wandelingen. [Bekijk de wandelingen op de website van Floron.](#)

Hoe verrassend is het om winterbloeiers te ontdekken tijdens een wandeling in het bos, in het park, op het platteland, of gewoon in de buurt! Laat geen winterbloeier aan je speurende blik ontglippen! Veel te hoge temperatuur verzwakt insecten in winterrust

Veel te hoge temperatuur verzwakt insecten in de winterrust

Door de veel te warme herfst en winter verbruiken insecten die in winterrust zitten heel veel meer energie waardoor ze meer risico lopen om te sterven gedurende de rustperiode of extra verzwakt uit de winter te komen. Het is ook moeilijker om zich te verweren tegen ziekteverwekkers. Is de rol van klimaatverandering in de spectaculaire achteruitgang van insecten groter dan gedacht?

Je ziet ze nu niet of nauwelijks, insecten. Logisch, want het is winter. Maar ze zijn er wel. Ze zijn in winterrust gegaan, als ei, als larf, als pop of als volwassen individu. Elke soort heeft zijn eigen succesvolle strategie ontwikkeld. Met de rustperiode voorkomen ze een gevaarlijke periode. Er is weinig tot geen eten, omdat een groot deel van de natuur in winterrust gaat. En in rust loop je niet het risico om te bevriezen als de temperatuur onder het vriespunt komt.

Maar de insecten leven nog wel. Ze gebruiken in rust alleen veel minder energie. Het in winterrust gaan, in rust blijven en er weer uitkomen is een ingewikkeld proces. Er vinden allerlei chemische processen plaats die niet van het ene op het andere moment kunnen stoppen of omgekeerd kunnen worden. Het goed timen van wanneer je in winterrust gaat en wanneer je er weer uitkomt is van levensbelang. Alleen de individuen die goed timen en die voldoende energiereserves voor de rustperiode hebben aangelegd overleven.

De timing is in belangrijke mate afgestemd op daglengte en temperatuur. En die laatste factor is de laatste jaren spectaculair snel aan het veranderen door klimaatverandering. Ook dit jaar is zeer uitzonderlijk

125 procent meer verlies lichaamsgewicht per dag dan normaal

De zeer hoge temperaturen maken het voor insecten lastiger om te bepalen wanneer ze in winterrust moeten gaan en wanneer ze er weer uit moeten komen. Een van de grootste problemen van de (zeer) hoge temperaturen tijdens de herfst, winter en vroege lente is echter dat het energieverbruik van insecten in winterrust veel hoger ligt dan bij koudere omstandigheden. Het zijn koudbloedige dieren dus hun lichaamstemperatuur is gelijk aan de omgevingstemperatuur. Hoe hoger die ligt, hoe sneller de verbranding van energie gaat. En omdat ze geen energie op kunnen nemen, zijn ze veel sneller door hun energiereserves heen. Uit allerlei wetenschappelijke studies blijkt dat een hogere temperatuur tijdens de rustperiode leidt tot hogere sterfte gedurende deze periode. De individuen die overleven komen met een zwakkere conditie uit de rustperiode dan als de temperatuur tijdens de rustperiode normaal is.

*In een recente studie is in een laboratorium gekeken hoe het popgewicht van het klein geaderd witje (*Pieris napi*) tijdens de rust verandert als de temperatuur verhoogd wordt. Bij een temperatuur van 2 °C verliest een pop 0,023 procent lichaamsgewicht per dag. Bij 15 °C is dat 0,091 procent en bij 20°C loopt het op tot 0,135 procent verlies aan lichaamsgewicht per dag. De afgelopen dagen lag de gemiddelde dagtemperatuur op zo'n 9,3 °C. Dat is veel hoger dan de 2,1 °C die vroeger normaal was eind december. Hiermee ligt het dagelijks gewichtsverlies deze dagen 125 procent (!) hoger dan normaal en vanaf het begin van de herfst dagelijks gemiddeld 50 procent hoger.*

Minder afweer tegen ziekteverwekkers

*Een afname van de energiereserves heeft allerlei gevolgen, waaronder de vatbaarheid voor ziekteverwekkers. Insecten hebben meerdere mogelijkheden om zich tegen ziekteverwekkers te verdedigen. Een van de manieren is het inkapselen van vreemde deeltjes. Hierbij spelen allerlei enzymen en voldoende vetreserves een rol. Bij de veldhommel (*Bombus lucorum*) is aangetoond dat grotere koninginnen bij een hogere wintertemperatuur (7 tot 10 °C) meer vet overhielden aan het eind van de winter en hun afweer beter was dan bij kleinere koninginnen. Bij lagere temperaturen (0 tot 3 °C) was er geen verschil tussen de grotere en kleinere koninginnen. Van de aardhommel (*Bombus**

terrestris) was al bekend dat de overleving tijdens de winterrust mede bepaald wordt door het gewicht. Koninginnen die minder dan 0,6 gram wogen voordat ze in rust gingen overleefden de winter niet, ongeacht hoe lang ze in rust werden gehouden. Als een warme winter volgt op een lente en zomer waarin het moeilijk was om aan voedsel te komen, zal het effect op de overleving van insecten gedurende de winter nog groter zijn omdat insecten met minder voedselreserves aan de winterrust beginnen.

Bijdrage aan spectaculaire achteruitgang insecten?

De herfst was de een na warmste ooit. Insecten die vanaf september in rust zijn gegaan, hebben vanaf dat moment te maken gehad met een gemiddelde temperatuur die zo'n drie graden hoger lag dan wat vijftig jaar geleden normaal was.

Op Tweede Kerstdag publiceerde de Vlinderstichting het bericht Vlinderjaar 2023: weer minder vlinders. Sinds de jaren 90 neemt het aantal getelde vlinders in het Meetnet Vlinders continu af. In diezelfde periode zien we een duidelijke stijging van de herfst- en wintertemperatuur. Van 6,9 °C in de jaren 90 naar 8,6 °C in de afgelopen paar jaar.

Met de grote invloed van de temperatuur tijdens de rustperiode van insecten op het lichaamsgewicht, de vitaliteit en de overleving van insecten zou klimaatverandering wel eens een nog grotere rol kunnen spelen in de spectaculaire achteruitgang van insecten die we de afgelopen tientallen jaren hebben waargenomen dan tot nu toe gedacht.

Een studie uit 2017 in PLoSOne liet zien dat de insectenbiomassa in 27 jaar tijd met 70 procent achteruit gegaan is. Een studie in september dit jaar in het wetenschappelijke tijdschrift Nature concludeerde dat weersvariabelen deze waargenomen verandering in de biomassa van insecten verklaarden. Met name de temperatuur van de voorafgaande winter bleek bepalend te zijn.

Hoe hoger de wintertemperatuur, hoe lager de biomassa aan insecten in het erop volgende jaar.

Volgens de auteurs zou een hogere wintertemperatuur mogelijk leiden tot een toenemende blootstelling aan lage temperaturen (doordat ze te vroeg uit winterrust komen), uitdroging en meer predatie. Over een mogelijk effect door een hoger energieverbruik wordt niet gesproken.

Het lijkt dus belangrijk om de veranderingen in energiehuishouding van insecten tijdens warme winters nader onder de loep te nemen. Als die hoge wintertemperaturen inderdaad insecten in winterrust verzwakken dan beloven de extreem hoge temperaturen van dit moment en de afgelopen maanden niet veel goeds voor de insectenpopulaties in het aankomende jaar.

Tekst: Arnold van Vliet, Wageningen University & Research
data van KNMI

Uit : Nieuwsbrief Floron

Wageningen University & Research

IVN en Oekraïense vluchtelingen

Het afgelopen jaar heeft de IVN geprobeerd om Oekraïense vluchtelingen enthousiast te maken voor activiteiten van het IVN.

Jan Overbeek heeft zich hiervoor ingezet en zorgde voor de "vertaling" van de activiteiten. Daardoor namen er Oekraïense kinderen deel aan "slootjesdag" en "modderdag". Jan organiseerde tevens een "Vleermuizenavond" die erg in de smaak viel.

Foto : T. Hofman

We willen iedereen een gelukkig en gezond 2024 wensen en we hopen dat we ons als IVN opnieuw kunnen en mogen inzetten voor de mooie natuur in Haaksbergen

Agenda (te bekijken via website)

10 januari : IVN Enschede "Natuur in de stad"

9 februari : IVN Enschede "Vroege voorjaarswandeling landgoed Bouwhuis"